

Vest-Finnmark Rådet
Fjellveien 6
Postboks 43
9593 BREIVIKBOTN
+47 908 52916

bente.olsen.husby@hammerfest.kommune.no

Stortingets Kontroll- og konstitusjonskomite

Levert via stortinget.no

Hasvik, 7. februar 2024

På våre oldeforeldres grunnmur får ingen bygge...

- Innspill til behandlingen av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport

Vest-Finnmark Rådet er en politisk allianse mellom de 7 kommunene Alta, Hammerfest, Hasvik, Loppa, Måsøy, Nordkapp og Porsanger. Regionen har ca. 42.500 innbyggere, noe som utgjør 55 % av det totale folketallet i Finnmark. Kommunene har planmyndighet og forvaltningsansvaret for ca. 1/3 av landarealene og 50 % av kystsonen i Finnmark.

Vest-Finnmark Rådet har i sak 5/24 vedtatt følgende enstemmige uttalelse i forbindelse med at det er åpnet for skriftlige innspill i etterkant av overhendingen av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport 1. juni 2023:

Foto: Bente O. Husby

Våre oldeforeldres grunnmur forteller historien om levd liv på kysten og i fjordstrøkene i Vest-Finnmark. En historie som går hele 10.000 år tilbake i tid, der vi finner de første spor etter bosettingene av jeger- og fangstfolk ved Slettnes på Sørøya.

Våre oldeforeldres grunnmur har vært fundamentet for bosettinger av samisk, kvensk og norsk opprinnelse, og i svært mange tilfeller var husholdningene preget av giftemål på tvers av de ulike folkegruppene. Dette har resultert i at dagens finnmarkinger er en blanding av ulike etnisiteter. Til tross for dette, er det for mange svært vanskelig å kunne dokumentere og få godkjent sitt opphav i henhold til krav i Samemanntallet og i andre offentlige sammenhenger. Dette medfører blant annet tapte språk- og kulturrettigheter, samt manglende forståelse for hvordan man i dag ønsker å utøve sine tradisjoner innen fiske, fangst, sanking, ferdsel og annen bruk av utmark. Finnmark er tre folk – forsoningen må se alle tre.

Muligheten for at man igjen aktivt skal kunne ta i bruk arvede familieeiendommer, samt benytte våre oldeforeldres grunnmur som fundament for egen bolig eller fritidsbolig, har i stor grad falt

bort som følge av dagens forvaltningspraksis. Dette føles for mange sårt, uforståelig og urettferdig, og bidrar til splittelse innad i Finnmarks befolkning, særlig i de tilfeller der begrunnelsen er hensynet til andre tradisjonelle næringer eller interesser.

Det at konsekvensene av fornorskningspolitikken resulterte i at de største tapene av samisk og kvensk språk og kultur fant sted i kyst- og fjordstrøkene, er i liten grad anerkjent og hensyntatt av norske myndigheter. Dette bortfallet av identitet er nok også en stor del av årsaken til at de eldre tidsvitnene som Sannhets- og forsoningskommisjonen har snakket med, i liten grad gjenspeiler den samiske og kvenske befolkningen fra disse delene av Finnmark. Dette fordi denne generasjonen fremdeles sliter med å vedkjenne seg sitt samiske og kvenske opphav. Fortellingen om kulturen, livet og framtiden vår, mangler derfor. Det er en sterk følelse i mange samfunn i Finnmark at den kulturen vi har i dag, de liv vi ønsker å leve, til og med det språket vi har, ikke er godt nok i Stortingets iver etter å søke en forsoning.

I våre samfunn var fornorskningspolitikken så «vellykket» at det er tilnærmet umulig å finne spor av «samisk, kven, lapp og finn» i kirkebøkene fra de tidsperiodene der våre oldeforeldre ble registrert. Det faktum at de ovennevnte dokumentasjonskrav i Samemanntallet og hos andre offentlige instanser reduserer muligheten for å kvalifisere til å avgi stemme ved Sametingsvalget, samt få oppfylt ønsket om språkopplæring i samisk eller kvensk for de som nå ønsker å ta identiteten og språket tilbake, bidrar heller ikke til å redusere splittelsen mellom de som føler seg utenfor og de som har bekreftet legitimitet i minoritetsgruppene.

Foreningen Norske Kveners Forbund, som representerer det språket som har fått hardest medfart, sier at tiltak må «sikre likestilling». Dette er noe som alle bør merke seg. Vi kan ikke oppnå forsoning ved å løfte en gruppe på bekostning av en annen, det eneste vi oppnår er frustrasjon og mistro. Dette leder til noe helt annet enn forsoning.

Kommisjonsmedlem Aslak Syse har i sin særuttalelse (vedlegg 1 i rapporten) påpekt at man i Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport ikke har klart å trekke et tilstrekkelig skille mellom målrettet fornorskningspolitikk på den ene siden og fornorskningsprosesser i samfunnet på den andre siden, noe som skaper problemer med å kunne gi gode årsaksforklaringer for konsekvenser av fornorskningen. Dette reduserer også muligheten for at man gjør de riktige valgene når det kommer til iverksetting av forsonende tiltak. Mange av de konsekvensene som er beskrevet i rapporten er mer en følge av endringer i samfunnsstruktur og næringspolitikk, enn av en målrettet urfolks- og minoritetspolitikk.

Det er i dette spenningsfeltet at Stortinget skal fatte sine vedtak, og det er mange som nå uttrykker uro og frykt for hvor langt Stortinget kan finne på å gå i sine forsoningstiltak. Tiltak som skaper ro og glede på Stortinget, kan ha en helt annen effekt i nord.

Denne frykten kommer fra erfaringer fra hverdagslivet. Et eksempel er fiskerne, som har BarentsWatch som et viktig kartverk og arbeidsverktøy. I løpet av vinterfisket 2023 opplevde vi i Finnmark at alle navn, på grunner, skjær, holmer, øyer og fjorder, endret navn fra de norske til samiske i det digitale kartet. Det ble brått svært vanskelig å forklare andre hvor fiskebruket sto i sjøen. Det ble også vanskelig å forklare hvor man var på havet om en ikke kunne samisk, noe som er kritisk ved ulykker og ved behov for bistand. Dette er et av mange tiltak i den velmenende forsoningspolitikken.

Vest-Finnmark Rådets medlemskommuner sendte 17. februar 2022 uttalelsen «Det må være rom for alle i Finnmark» til 4 ulike departementer (se vedlegg). Her pekte vi på at det er på tide at vi tør å ta debatten om hvordan alle nåværende og fremtidige innbyggerne i Finnmark (uavhengig av opprinnelse) skal få tilgang på spennende og utfordrende jobbmuligheter og være sikret at kritisk beredskapsinfrastruktur etableres på samme nivå som i resten av Norge. Dette samtidig som at våre kommuner selvsagt skal fortsette med å bidra til å styrke og utvikle samisk språk, kultur og identitet.

Og hvordan kan vi fortsette å legge til rette for felles bruk av allmenningen til friluftsliv og utøvelse av vår tradisjonelle sankings- og jaktkultur, samtidig som den tradisjonelle reindriftnæringen (som må være tilpasset beitegrunnet og med et øvre reintall fastsatt i lys av historisk utvikling) blir hensyntatt? Samer er ett folk, men lever ikke ett liv. Urfolksretten er knyttet til samer som folk, ikke til hvordan de lever og til hva de gjør. En skjevfordeling av rettigheter internt blant samene bidrar heller ikke til den ønskede forsoningen.

En nøkkelfaktor i alt dette er avklaringer omkring disponering og råderett over arealene og ressursene i Finnmark og i den enkelte kommune. Dette er et ansvar våre kommuner både er lovpålagt og beredt til å ta, og nødvendige drøftinger vi er klare til å ta del i. Vi avventer fortsatt initiativ og tilbakemelding på vår henvendelse fra alle de 4 departementene.

Mange stemmer er blitt hørt i Sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid, viktige og sanne historier som bør lyttes til, men de er ikke de eneste sanne historiene fra Finnmark. Fylket har behov for en tid med rolig vær for å se, og evaluere, om de løsninger som er kommet så langt er gode og balanserte.

Nå frykter vi en ny vinterstorm, ledet an av et Storting som i forsoningens ånd kommer med nye krav og begrensninger for den kulturen og det livet vi har. Skal vi tvinges til å leve i tråd med den kulturen vi en gang hadde, men som vi som en del av det norske samfunnet har beveget oss bort fra som følge av globale trender og naturlige valg foretatt av nye generasjoner?

Eventuelle spørsmål i sakens anledning rettes til saksordfører i saken, som er ordfører Cato Kristiansen (SV) i Loppa kommune, på e-post: cato.kristiansen@loppa.kommune.no eller mobil: 90687293.

Daglig leder Bente O. Husby vil videreformidle henvendelser mottatt på e-post: bente.olsen.husby@hammerfest.kommune.no.

Med vennlig hilsen

Jan Morten Hansen (s) Ordfører Nordkapp kommune, Rådsleder Vest-Finnmark Rådet	Terje Rogde (s) Ordfører Hammerfest kommune, Nestleder Vest-Finnmark Rådet	Monica Nielsen (s) Ordfører Alta kommune	Lars A. Hustad (s) Ordfører Hasvik kommune
Cato Kristiansen (s) Ordfører Loppa kommune	Stina Strande (s) Fung. ordfører Måsøy kommune	Jo Inge Hesjevik (s) Ordfører Porsanger kommune	

Kopi:

Kommunal- og distriktsdepartementet

Nærings- og fiskeridepartementet

Landbruks- og matdepartementet

Klima- og miljødepartementet

Kontroll- og konstitusjonskomiteen på Stortinget

Kommunal- og forvaltningskomiteen på Stortinget

Nord-Norgebenken på Stortinget

Statsforvalteren i Troms og Finnmark v/statsforvalter Elisabeth Aspaker

Finnmark fylkeskommune v/fylkesordfører Hans-Jacob Bønå

Øst-Finnmarkrådet v/rådsleder Wenche Pedersen og daglig leder Trond Haukanes

Medlemskommunene i Vest-Finnmark Rådet